

דו"ח הוועדה להערכת איכות של התוכניות להוראת החינוך המיוחד

האקדמית גורדון – המכללה לחינוך

תוכן עניינים

3	פרק 1 : רקע
4	פרק 2 : תהליכי העבודה של הוועדה
5	פרק 3 : הערכת האיכות של תכנית הלימודים להוראת חינוך מיוחד בגורדון
5	3.1 הנהלה ומבנה המכללה
5	3.2 סגל התוכנית
6	3.3 תוכנית הלימודים
6	3.4 הכשרה מעשית
7	3.5 סטודנטיות ובוגרות
8	3.6 תשתיות
8	3.7 מחקר
9	פרק 4 : סיכום והמלצות
11	נספח 1 – סדר יום ביקור הוועדה

פרק 1: רקע

בהתאם להחלטתה להעריך את תוכניות הלימודים להכשרת עובדי הוראה בתחום החינוך מיוחד, מינתה המועצה להשכלה גבוהה (מל"ג) את הוועדה להערכת איכות של התחום בהרכב הבא:

- פרופ' טלי היימן, האוניברסיטה הפתוחה, יו"ר
- פרופ' תומס גומפל, בית הספר לחינוך, האוניברסיטה העברית
- פרופ' סיגל עדן, הפקולטה לחינוך אוניברסיטת בר אילן
- ד"ר גלעדה אבישר, המכללה האקדמית בית ברל
- ד"ר היידי פלביאן, בית הספר לחינוך, המכללה האקדמית אחוה

הגב' קרן חרושצ'וב ריכזה את עבודת הוועדה מטעם המועצה להשכלה גבוהה.

במסגרת עבודתה התבקשה הוועדה:

1. לבחון את דוחות ההערכה העצמית שהוגשו על ידי המוסדות המקיימים תוכניות לימודים להכשרת עובדי הוראה בתחום חינוך מיוחד ולקיים ביקורים במוסדות אלה.
2. להגיש למל"ג דו"ח פרטני עבור כל אחת מתוכניות הלימודים הכולל את ממצאי הוועדה והמלצותיה.
3. להגיש למל"ג דו"ח כללי הכולל הערות רוחביות בנוגע לתחום המוערך ולמקומו במערכת ההשכלה הגבוהה ובישראל בכלל.

תהליך ההערכה כולו התבצע בהתאם להנחיות המל"ג לכתיבת דו"ח הערכה עצמית במכללות לחינוך מפברואר 2022.

פרק 2: תהליכי העבודה של הוועדה

בשל משבר הקורונה התקיימה חלק מעבודת הוועדה באופן מקוון. הוועדה התכנסה לראשונה ב-20.3.2022. בישיבתה דנה הוועדה בנושאים עקרוניים הנוגעים למערכת ההשכלה הגבוהה בישראל, לפעילות הערכת האיכות בכלל ובמכללות האקדמיות לחינוך בפרט.

במסגרת פעילותה קיימה הוועדה ביקורים בכל המכללות האקדמיות לחינוך אשר מוסמכות להעניק תארים בתחום הוראת חינוך מיוחד. הביקורים התקיימו בין החודשים מאי 2022 וינואר 2023.

במהלך החודשים מאי עד יולי 2022, נערכו הביקורים במכללות הבאות: אורנים - המכללה האקדמית לחינוך, סמינר הקיבוצים - המכללה לחינוך לטכנולוגיה ולאומנויות, האקדמית גורדון - המכללה לחינוך, המכללה האקדמית אחוה, המרכז האקדמי לוינסקי וינגייט, המכללה האקדמית בית ברל, האקדמית חמדת, המכללה האקדמית הערבית לחינוך בישראל - חיפה, המכללה האקדמית לחינוך תלפיות, אלקאסמי - מכללה אקדמית לחינוך.

במהלך החודשים נובמבר עד ינואר 2023, נערכו הביקורים במכללות הבאות: המכללה לחינוך על שם קיי, המכללה האקדמית לחינוך גבעת וושינגטון, המכללה האקדמית לחינוך ע"ש דוד ילין, מכללת סכנין, מכללת ירושלים, המכללה האקדמית תל-חי - הקמפוס לחדשנות בחינוך ובהוראה בקצרין (לשעבר "המכללה האקדמית אוהלו בקצרין"), המכללה האקדמית הרצוג, מכללת שאנן - האקדמיה הדתית לחינוך, מכללת אמונה - אפרתה, אורות ישראל - מכללה אקדמית לחינוך.

במהלך הביקורים נפגשה הוועדה עם בעלי תפקידים בהנהלת המוסד, עם הנהלת התוכנית, עם הסגל, ועם סטודנטים ובוגרים.

בשל המספר הרב של המוסדות המקיימים תוכניות לימודים בתחום זה, התפצלה הוועדה לשני צוותים; כל צוות ביצע הערכת איכות בכעשרה מתוך עשרים המוסדות שבבדיקה.

דו"ח זה עוסק בחוג לחינוך מיוחד באקדמית גורדון - המכללה לחינוך [בהמשך הדוח - גורדון]. ביקור הוועדה במכללה התקיים בתאריך 1.08.05.2022¹

ביקור באקדמית גורדון, השתתפו מבין חברי הוועדה: פרופ' טלי היימן, פרופ' סיגל עדן, וד"ר גלעד אבישר.

הוועדה מודה להנהלה הבכירה במוסד ולתוכנית לחינוך מיוחד על דו"ח ההערכה העצמית ועל קבלת הפנים והאירוח האדיב בעת יום הביקור של נציגי הוועדה במוסד.

¹ סדר היום של הביקור מצורף כנספח 1 לדו"ח זה.

פרק 3: הערכת האיכות של תכנית הלימודים להוראת חינוך מיוחד בגורדון

דו"ח זה מתייחס למצב הקיים בעת ביקור הוועדה במוסד ואינו מתייחס לשינויים שחלו מאז. דו"ח זה מתעד את המסקנות אליהן הגיעה ועדת הערכת האיכות בהתבסס על המסמכים אשר נמסרו על ידי המוסד, מידע שהתוסף במהלך השיחות במוסד, דיונים והבחנות של הוועדה ומידע אשר זמין לוועדה.

3.1 הנהלה ומבנה המכללה

"האקדמית גורדון" נוסדה בשנת 1953 כבית מדרש למורים וגננות וקיבלה הכרה מהמל"ג בשנת 1995. תפיסת העולם של המכללה נוגעת לחדשנות, יזמות, למידה פעילה, פיתוח לומד עצמאי, הכוונה עצמית, למידה מבוססת פרויקטים. גורדון מתמקדת בהיבטים טכנו-פדגוגיים, והכשרה למאה ה-21. כל סטודנט מקבל אייפד במתנה, וברשות המכללה קיימת ניידת טכנולוגית. המכללה מקיימת שיתופי פעולה בין-לאומיים עם האיחוד האירופאי. מתקיימות תוכניות חילופי מרצים וסגל עם 18 אוניברסיטאות ברחבי העולם. בין היתר, זכו ביחד עם גיאורגיה במכרז של אונסק"ו בחינוך מיוחד. במכללה פועלת ועדה פנימית להערכת איכות אקדמית אשר מלווה את החוגים והמחלקות העוברים הערכת איכות חיצונית ע"י ועדות מל"ג וכן עוסקת בליווי, ייעוץ, פיקוח ומעקב אחר תהליך הבטחת האיכות של החוגים השונים ביוזמת הנהלת המכללה. הוועדה הפנימית פועלת מול המחלקות בישיבות תקופתיות עם ראשי החוגים והנחיתים לעדכון הסילבוסים, וביצוע תהליכי הערכה פנימיים. הוועדה רואה בפעילות זאת מגמה חיובית וממליצה למכללה להמשיך ולפתח תחום זה תוך שיתוף פעולה עם האגף להערכת איכות במל"ג. מהנהלת המכללה נמסר שהחוג לחינוך מיוחד הוא אחד החוגים המבוקשים, ובעל מספר הסטודנטים הגדול ביותר. כמו כן נאמר שבתקופת הקורונה זה היה החוג שעבר ללמידה מקוונת בפרק הזמן הקצר ביותר.

המלצות הכרחיות

- מומלץ להמשיך ולפתח את תחום הבטחת האיכות הפנימית במכללה, תוך שיתוף פעולה עם האגף להערכת איכות במל"ג.

3.2 סגל התוכנית

סגל החוג לחינוך מיוחד מרשים ברמה הגבוהה של שיתופי פעולה וקשר טוב והדוק בין חברי הסגל. לדבריהם, הם חשים שגורדון זה בית, מרקם אנושי רחב. הסגל כולל מרצות ומדריכות פדגוגיות ערביות ודרוזיות שמלמדות גם סטודנטיות דוברות עברית. חברי סגל רבים נמצאים בחלקיות משרה ואינם בעלי תואר שלישי. הדבר משפיע על רמת המחויבות למקום ולתפקיד, והוועדה למדה שהנשיא מנסה לפעול לעיבוי משרות, כדי לעודד את מעורבות הסגל במכללה. כמו כן, נמסר מבחינת פיתוח אישי, שישנן השתלמויות חוגיות או פגישות אישיות עם המרצים.

המלצות הכרחיות

- על המכללה לפעול להעסקת סגל בהיקפי משרה רחבים ולהימנע ככל האפשר מהעסקת חברי סגל בהיקפי משרה מצומצמים.
- על המכללה לפעול לגיוס סגל אקדמי חוקר עם דרגה אקדמית.

3.3 תוכנית הלימודים

תוכנית הלימודים בחינוך מיוחד מתקיימת במסלול דו-חוגי, יחד עם דיסציפלינה אחרת לבחירת הסטודנט. ישנה אפשרות ללמוד במסלול חד-חוגי, עם חטיבה בלקויות שמיעה. הוועדה התרשמה שמתקיימת פעילות מתמשכת לעדכון לתוכנית הלימודים. ראשת התוכנית קיבלה את מרבית הקורסים בתוכנית מקודמתה בתפקיד, ופועלת לשנותם – קורסים בעלי תכנים דומים יאוחדו כדי למנוע חזרתיות, ופרשיות הלימוד יותאמו כאשר שני מרצים מלמדים בנפרד את אותו קורס. הסגל טוען, כי סדנאות הקריאה והחשבון, בהן הסטודנטיות עובדות פרטנית, מאד מבוקשות בקהילה. בשיעורי הסדנאות בקריאה ובחשבון מלווים לא רק את הילד אלא גם את ההורים/המשפחה בהתאם לצורך. מבחינת הקורסים, הוועדה מצאה שאין קורסים על לקויות פיזיות, לקויות ראייה וקשיי התנהגות. יש קורס אחד בלבד על אוטיזם, ואחד על מוגבלות שכלית. חסרה חשיפה לאוכלוסיות נוספות עם צרכים מיוחדים/מוגבלות. שיעורי הסטטיסטיקה, אחד איכותני, ואחד כמותי, מכינים את הסטודנטים לסמינריונים, ולא מספקים בסיס נדרש ללימודי תואר שני. כמו כן, ישנו קורס חובה בערבית למגזר הערבי. הוא נתפס כמיותר בקרב הסטודנטיות הערביות, כיוון שהן עובדות במגזר היהודי. פרשיות הלימוד מפורטות לרבות הגדרת תוצרי הלמידה, חובות קריאה, מהלך הלימוד ועוד, אך הרוב המוחלט של המקורות לקריאת חובה הוא בעברית. לא ניכרת הקפדה על מקורות מעודכנים, מ-10 השנים האחרונות. כל סטודנטית לומדת חמישה כלים טיפוליים במטרה לחשוף אותם לנושא. אך הוועדה חוששת שמדובר ב'תפסת מרובה לא תפסת', ולא בהכרח נדרשת הכשרה כזו למורות לחינוך מיוחד (בניגוד למטפלות).

המלצות הכרחיות

- יש לעדכן את תוכנית הלימודים בהתאם לתכנים הנדרשים ותוך מניעת חזרות מיותרות
- יש לעדכן את פרשיות הלימוד ורשימות הקריאה ולוודא שיכללו מקורות עדכניים בעברית ובאנגלית

3.4 הכשרה מעשית

ההדרכה הפדגוגית כוללת מפגש עם המורה המאמנת ובניית מערכי שיתוף פעולה עם סגל ביה"ס בו מתקיימת ההתנסות. ההכשרה המעשית כוללת התנסות בכיתה בליווי מורה מאמנת ומדריכה פדגוגית. בנוסף, ישנה עבודה פרטנית במסגרת הסדנאות לקריאה וחשבון. ההשתתפות בבניית תוכנית הלימודים מאפשרת הובלת שינוי בביה"ס, ונראה שהמכללה עושה מאמצים לאתר את המורות המאמנות הטובות ביותר.

כיוון שבמכללה שמים דגש על טכנו-פדגוגיה, בכל שיעור התנסות הסטודנטית נדרשת לשלב רכיב הוראה ולמידה תלוי טכנולוגיה.

במכללה אומץ המתווה החדש – דבר שהגדיל את היקף השעות בהתנסות ליומיים בשבוע. למרות זאת, יתכן מצב שסטודנטית תתנסה בחינוך מיוחד רק בשנה ג'. בשנה ב' חלק מההתנסות היא בדיסציפלינה בעקבות המתווה החדש.

בסוף יום יש פגישה עם כל הסטודנטים בביה"ס. למרות שנאמר במפגש במכללה שיש קשר בין המד"פיות בדיסציפלינות השונות, לא הובהר כיצד זה מתבצע מלבד פרויקטים מיוחדים. נראה שיש רק פגישות כלליות. ההתנסות המעשית לסטודנטיות דוברות ערבית מתנהלת בשפה הערבית, בבתי ספר דוברי ערבית.

המלצות הכרחיות

- על המכללה לחזק ולבסס הקשר בין המדריכות בדיסציפלינות השונות.
- יש להקפיד שחשיפת הסטודנטים להתנסות בחינוך מיוחד תתקיים כבר בשנה השנייה ללימודים.

3.5 סטודנטיות ובוגרות

הסטודנטיות והבוגרות משבחות את היחס האישי והמענה המהיר מהסגל, במיוחד מהמד"פיות. סטודנטית אחת אף תיארה, "אני מרגישה שהיא שם בשבילי". הבוגרות מציינות שהסדנאות בהן למדו היו הכנה מצוינת לעבודה ולהשתלבות בעבודה, ונתנו את הכלים הנדרשים לכך. כמו כן, הן שיבחו את שבוע ההתנסות המעשית. גוף הסטודנטים מגוון חברתית – יהודים, ערבים, דתיים. 80% מהסטודנטים דוברי עברית, ודוברי הערבית הן בעיקר סטודנטיות דרוזיות.

הסטודנטיות ציינו שבחרו ללמוד במכללת גורדון משום שתנאי הקבלה קלים יותר בהשוואה למכללות אחרות. לדברי הסטודנטיות, אין קשר בין המד"פ בחינוך מיוחד לבין המד"פ בדיסציפלינה (כפי שגם הודגש בפרק "ההכשרה המעשית"), והיו רוצות יותר פעילויות בשטח בנוסף להתנסות. כמו כן, הן הדגישו שאין מספיק גיוון בחשיפה לאוכלוסיות.

סטודנטים רבים לא מסיימים את הלימודים בזמן, אלא רק כשנה-שנתיים אחרי. הסיבה לדעת ראשת החוג היא אילוצי עבודה. היא סיפרה שהיא עוקבת אחר הנושא ומסייעת לסטודנטים.

המלצות הכרחיות

- על התכנית לפעול לגיוון בחשיפת הסטודנטים לאוכלוסיות שונות עם צרכים מיוחדים.

המלצות רצויות

- על התכנית לפעול להוספת פעילויות יישומיות בשטח.

3.6 תשתיות

לפי תפיסת המכללה, הפדגוגיה מגייסת את הטכנולוגיה. לדבריהם המכללה היא חממה דיגיטלית, הן לסטודנטים והן למרצים, באמצעות מרכז טכנולוגיה גדול, חדרים חדשניים ואפליקציות מגוונות. הטכנולוגיה משולבת בכיתות הלימוד.

עם זאת, לדברי הסטודנטיות נעשה שימוש באמצעים טכנולוגיים בעיקר בסדנאות, ולעיתים משאילים לסטודנטיות את הטכנולוגיות לכיתות ההתנסות. חלק מהסטודנטים אף טענו שאינם מכירים טכנולוגיות אלה. כמו כן, נמסר לוועדה שמתקיימות הכשרות למרצים. הסטודנטיות טענו שחלק מהמרצים אכן משתמשים בטכנולוגיה.

הספרייה היא בעלת משאבים ומספקת את הצרכים.

הסטודנטים הציגו בעיית חנייה קשה עמה הם מתמודדים.

המלצות הכרחיות

- יש להקפיד על שילוב השימוש בטכנולוגיה במהלך השיעורים במכללה, ולא רק בהתנסות המעשית.

3.7 מחקר

ליותר ממחצית חברי הסגל אין תואר שלישי, ונראה שזו הסיבה לכך שמרבית אנשי הסגל אינם פעילים מחקרית. כמו כן, ראשת התכנית היא מורה בכירה שאינה עוסקת במחקר.

לפני כ- 10 שנים הוקמה במכללה רשות מחקר בניסיון לעודד את הסגל לעסוק במחקר, וישנן קבוצות הדרכה לסגל בנושא המחקר, תקציב מחקר לכנסים, שירותי סטטיסטיקה וכו'. הסגל חש שיש תמיכה פרטנית למי שמעוניין לחקור.

בנוסף, נעשה במכללה מאמץ לשלב פעילות מחקרית בהתנסות עם המדפ"ים.

המלצות הכרחיות

- על המכללה להקפיד על העסקת חברי סגל בעלי תואר שלישי.
- על המכללה לפעול להעמקת פעילות רשות המחקר בהכוונת חברי הסגל למחקר ופרסומו, כמו גם השתתפות בכנסים בארץ ובעולם.

המלצות רצויות

- גיוס חוקר מומחה אשר יכוון וישמש כמנטור למרצים על מנת לקדם פעילות מחקרית.

פרק 4: סיכום והמלצות

הסוגיות המרכזיות שעלו בדיון משותף מאורגנות ומוצגות לפי נקודות חוזק ונקודות לחיזוק.

נקודות חוזק

- הסטודנטים מרוצים מיחס אישי, קשר טוב עם המרצים, היענות מהירה ותחושת העצמה.
- קשר טוב בקרב הסגל בינם לבין עצמם.
- קשר מתמשך בין המד"פיות לבין המרצים.
- מגוון מרחבי למידה, מרחבים טכנולוגיים מושקעים במיוחד.
- רמת המכללה - קשרים בינ"ל עשירים ומגוונים.

נקודות לחיזוק

- מעט הזדמנויות התנסות בחינוך מיוחד/עם תלמידים עם צרכים מיוחדים
- רמה נמוכה של פעילות אקדמית-מחקרית בקרב הסגל.
- בתכנית הלימודים אין חשיפה מספקת לקבוצות אוכלוסייה נוספות בחינוך המיוחד.
- הטמעת שימוש בטכנולוגיות בקרב הסגל.
- האחדה של תבנית פרשיות הלימוד.
- עדכון רשימות הקריאה והגדלת מספר פריטי הקריאה באנגלית.

המלצות הכרחיות

- מומלץ להמשיך ולפתח את תחום הבטחת האיכות הפנימית במכללה, תוך שיתוף פעולה עם האגף להערכת איכות במל"ג.
- על המכללה לפעול להעסקת סגל בהיקפי משרה רחבים ולהימנע ככל האפשר מהעסקת חברי סגל בהיקפי משרה מצומצמים.
- על המכללה לפעול לגיוס סגל אקדמי חוקר עם דרגה אקדמית.
- יש לעדכן את תכנית הלימודים בהתאם לתכנים הנדרשים ותוך מניעת חזרות מיותרות
- יש לעדכן את פרשיות הלימוד ורשימות הקריאה ולוודא שיכללו מקורות עדכניים בעברית ובאנגלית
- על המכללה לחזק ולבסס הקשר בין המדריכות בדיסציפלינות השונות.
- יש להקפיד שחשיפת הסטודנטים להתנסות בחינוך מיוחד תתקיים כבר בשנה השנייה ללימודים.
- על התכנית לפעול לגיוון בחשיפת הסטודנטים לאוכלוסיות שונות עם צרכים מיוחדים.
- יש להקפיד על שילוב השימוש בטכנולוגיה במהלך השיעורים במכללה, ולא רק בהתנסות המעשית.
- על המכללה להקפיד על העסקת חברי סגל בעלי תואר שלישי.

- על המכללה לפעול להעמקת פעילות רשות המחקר בהכוונת חברי הסגל למחקר ופרסומו, כמו גם השתתפות בכנסים בארץ ובעולם.

המלצות רצויות

- על התכנית לפעול להוספת פעילויות יישומיות בשטח.
- גיוס חוקר מומחה אשר יכוון וישמש כמנטור למרצים על מנת לקדם פעילות מחקרית.

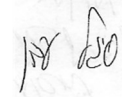
חתימות:

ד"ר גלעדה אבישר

פרופ' טלי הימן

פרופ' סיגל עדן

נספח 1 – סדר יום ביקור הוועדה

שעות	הגורם עמו נפגשים	שמות המשתתפים
9:00-9:30	מפגש פתיחה : הנהלת המוסד (ללא ראש החוג)	פרופ' יחזקאל טלר – נשיא ד"ר סטן סופר – ראש היחידה להערכת איכות והבטחתה ד"ר ליהוא זיסברג – דיקן לימודי מוסמך סגן נשיא ד"ר אלי וינוקור – סגן נשיא לאסטרטגיה ולפיתוח אקדמי ד"ר כלנית סגל לויט – דיקן לימודי המשך ופיתוח מקצועי
9:30-10:00	ראש החוג	ד"ר יפעת רוטנברג – תדמור
10:00-10:15	הפסקה	
10:15-10:40	ראש/י המסלול/ים בהם נלמד החוג להוראת החינוך המיוחד	ד"ר ניצה שוובסקי – דיקנית לימודי תואר ראשון בחינוך גב' מיה אבינערי – ראש מערך ההדרכה הפדגוגית
10:45-11:30	סגל ליבתי המלמד בתכנית	פרופ' אלי כרמלי ד"ר דיקלה לוי ד"ר עינב אפוטה אסף ד"ר אירית בנין ד"ר הדס הובר ד"ר שושי דורפברגר גב' אורנה אחראי גב' מיכל לב פרקש
11:35-12:15	מדריכים פדגוגיים	ד"ר גלי טלר אזולאי ד"ר ריטה חורי איילה לוי צאלה שי אביטן גינט סעיד אמירה מטר שקמה לוי יערית כהן
12:15-13:00	ארוחת צהריים (פגישה סגורה)	חדר ישיבות 513
13:00-13:45	סיור בספריה + סיור במרחב טכנולוגי חדשני	גב' נואל נפאע-חסון- מנהלת הספרייה גב' לימור הררי-ראש מחלקת חדשנות וטכנולוגיה בהוראה
13:45-14:15	סטודנטים וסטודנטיות	פאולה ולנסיה אלין תומא ארקם טנטורי סתיו עובדיה מעיי קציר לירון גיסר שירה סלוצקין דנית קרנדיאן
14:15-14:45	בוגרים ובוגרות	מעיי אייזלר נועה פורת גלי שינגוט אביטל פנחס יעל גודיק רנא נאסר קטרינה איוב אורלי נבון
14:45-15:15	הפסקה וישיבה סגורה של הוועדה	חדר ישיבות 513